

(Johan De Meyer)

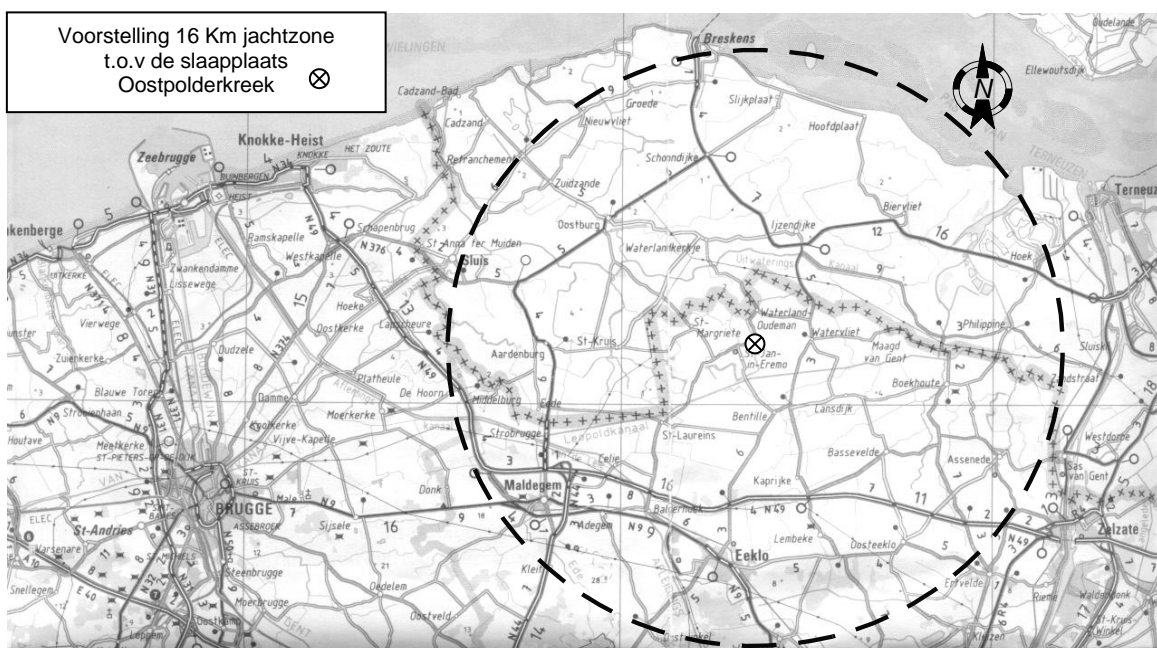
INLEIDING:

In het meetjeslandse krekengebied en polders was de Blauwe Kiekendief tot de jaren zeventig een zeldzame verschijning. Overwintering werd slechts uitzonderlijk vastgesteld. De “Avifauna van België” (Commissie voor de Belgische Avifauna; 1967) noemt de soort een overwinteraar in zeer klein aantal. Lippens en Wille in de Atlas van de vogels in België en West-Europa (1972) vermelden; in België in klein aantal overwinterend met als landen van herkomst: Noorwegen (2), Duitsland (1), en Nederland (1). Dit alles veranderde grondig vanaf de strenge winter 1978 – 1979. Aan de Belgische kust en maritieme polders is de soort sindsdien een regelmatige en vrij talrijke wintergast geworden (Van Gompel J – 1983). We kunnen stellen dat voor onze regio eenzelfde gedachtengang kan aangenomen worden.

Als overwinteringsperiode van de Blauwe Kiekendief kunnen we hoofdzakelijk de periode half november tot half maart aanduiden. Al blijft het aantal vogels binnen die periode verre van constant, het is zeer dikwijls een zeer dynamische toestand.

Een belangrijk onderzoek naar het overwinteringspatroon van de Blauwe Kiekendief in de Vlaamse kustpolders (Jan Seys e.a.) waarbij verschillende vogels individueel gekleurmerkt werden, kwam tot volgend besluit:

De Blauwe Kiekendieven in onze streken vertonen vermoedelijk een overwinteringspatroon dat het midden houdt tussen aan de ene kant een verblijf gedurende ettelijke maanden in een welomlijnd gebied en een zwerfgedrag over een grotere oppervlakte de hele winter lang. Ook werd reeds herhaalde malen vastgesteld dat individuele vogels gedurende langere tijd hetzelfde jachtgebied gebruiken, dit kon zelfs meer dan 16 km (zie fig.) van de slaappleats verwijderd zijn (Watson 1977). Uitwisseling tussen nabijgelegen slaappleatsen komt frequent voor en werd ook door dit onderzoek aangetoond. Onder invloed van strenge vorst en vooral sneeuwval kunnen belangrijke verplaatsingen optreden, dit door veranderingen in prooiaanbod en (of) het minder geschikt worden van slaappleatsen.

HISTORIEK VAN DE SLAAPPLAATSTELLINGEN IN DE REGIO NO-VLAANDEREN 1988 – 2005.

Voor de Blauwe Kiekendief kunnen we stellen dat naast tellingen overdag, het zeer belangrijk is om alle gekende slaappleatsen te bezoeken wil men een goed idee krijgen van het aantal aanwezige exemplaren van deze soort op een bepaald tijdstip. Uitsluitend werken met dag-waarnemingen komt uit op een sterke onderschatting van de dikwijls aanwezige aantallen. Een eerste slaappleatsconcentratie in onze regio werd gemeld in de winter 1988 – 1989 (DMJ) aan de Oostpolderkreek, tussen december en maart werden hier verschillende tellingen uitgevoerd (zie grafiek). Deze slaappleatstellingen van de Blauwe Kiekendief werden onder invloed van een internationaal studieprogramma naar het overwinteringspatroon van de soort (European Hen Harrier Winterroost survey met als coördinatoren Roger Clarke & Donald Watson – BTO, UK) verder uitgebreid in onze regio. Zo zijn in de winter (1990-1991 & 1991-1992) meerdere potentiële slaappleatsen binnen onze regio van een simultaantelling voorzien nl: De Oostpolderkreek te St. Jan in Eremo; St. Janspolder te Assenede; De Vliet te Assenede; Omgeving Leopoldskanaal/Noorddijk te Watervliet en het Krekengebied te Wachtebeke/Moerbeke.

Uit deze tellingen kwam duidelijk naar voor dat de Oostpolderkreek te St. Jan in Eremo een belangrijke vaste slaappleats was, en de overige locaties eerder “uitwijk” slaappleatsen waren met onregelmatige bezettingen van meestal solitair of kleine aantallen.

Van de slaappleats de Oostpolderkreek ligt dan ook tot op heden een mooie reeks slaappleatstellingen voor daterend van de winter 88/89 tot en met winter 03/04 (zie grafiek)

Het dient vermeld te worden dat het overgrote deel van deze tellingen aan de Oostpolderkreek bijeengebracht werden door twee zeer actieve tellers, zo nam (DHP) de meeste avondtellingen waar, en (HAW) vrijwel alle vroegmorgentellingen.

In de winter 96-97 zijn met medewerking van verschillende leden van de VWG de tellingen uitgebreid naar andere potentiële slaappleatsen binnen onze polderregio. Tevens diende zich in de winter 00/01 een deugddoende samenwerking aan met onze Nederlandse burens van de VWG “Het Duumpje” - West Zeeuws - Vlaanderen zodat ook enkele aansluitende locaties gelegen langs de grensstreek op NL grondgebied van een telling werden voorzien.

Zodoende kwamen we aan een maximum van 12 al dan niet volledig getelde locaties in winter 00/01. Er werd geteld in het weekend gelegen rond het midden v/d maanden nov. – dec. – jan. – feb. en maart.

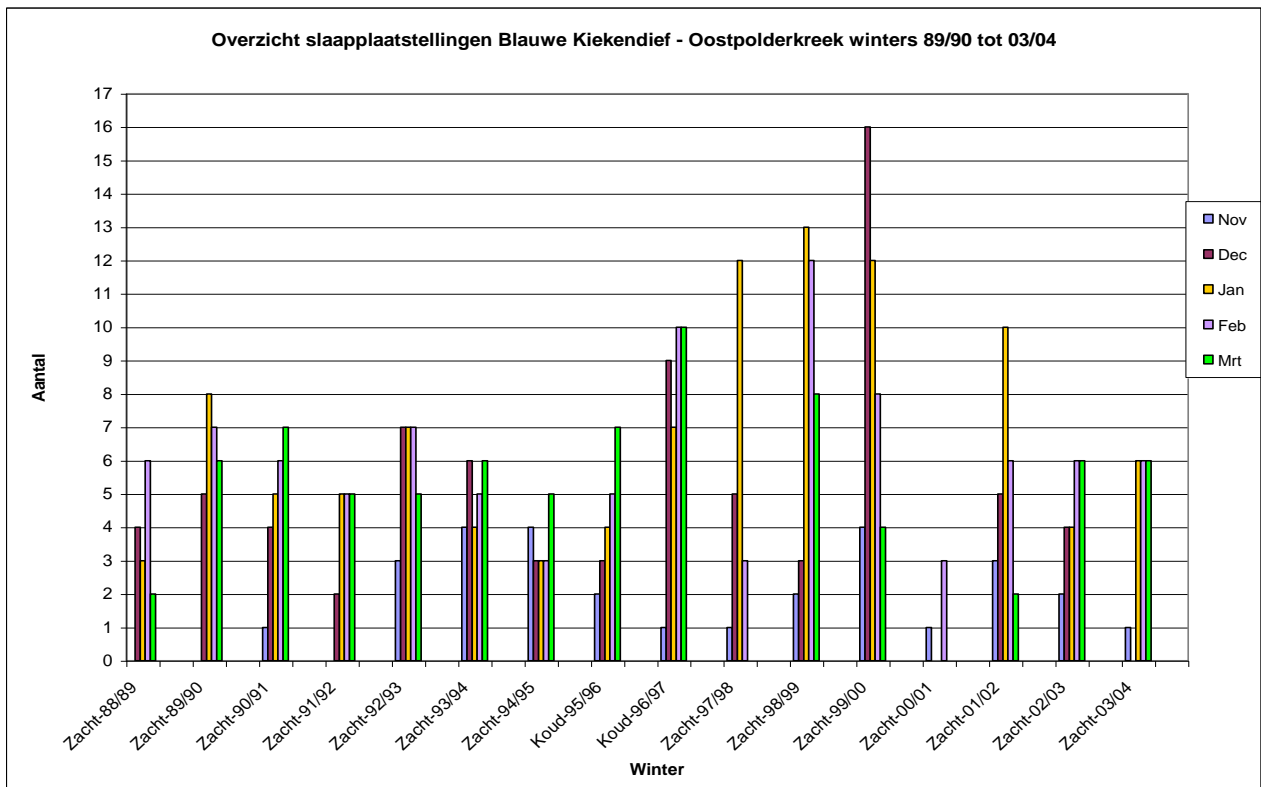
De getelde locaties waren:

- Leopoldskanaal/Noorddijk- Watervliet – (DSW)
- Molenkreek – St. Margriete - (HAW)
- Molenkreek - Middelburg – (DAB)
- Oostpolderkreek – St. Jan in Eremo - (DHP)
- Pereboomsgat – Moerbeke - (DCG)
- Roeselare kreek – St Margriete - (PAC)
- Vliet – Assenede - (JAR,JAK)
- Zoute vaart – Wachtebeke - (BEL)
- St.-Kruiskreek – St. Kruis (NL) – (BOH)
- Biezen-/Valeis-/Grote Gat Kreek St.-Kruis (NL) – (DIB)
- Grote Gat - Oostburg (NL) – (DKA,VDV)
- Kattenhoek – St. Kruis (NL) – (DMJ)

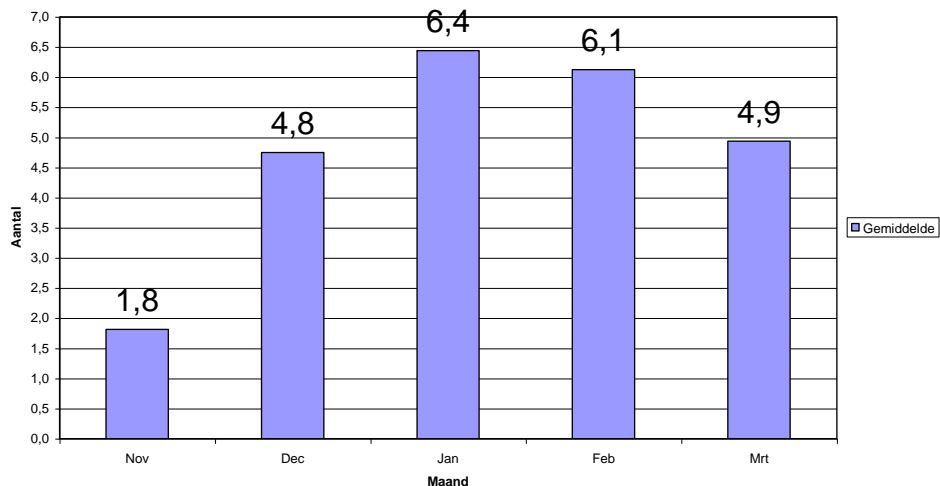
Tegenwoordig (winter 04/05) worden door een actieve kern waarnemers binnen de VWG nog een zes tal slaapplaatsen geteld nl:

- Leopoldskanaal/Noorddijk – Watervliet (DSW)
- Molenkreek – St. Margriete (HAW)
- Oostpolderkreek – St. Jan in Eremo (DHP-HAW-VVB)
- Roeselare kreek – St. Margriete (VVB – ROJ)
- St. Kruiskreek – St. Kruis (NL) – (BOH)
- Kattenhoek – St. Kruis (NL) – (DMJ)

RESULTATEN VAN DE SLAAPPLAATSTELLINGEN AAN DE OOSTPOLDERKREEK WINTERS 88/89 TOT EN MET 03/04.

Gemiddeld aantal Blauwe Kiekendieven op slaapplaatstellingen aan de Oostpolderkreek winter 1988/1989 t.e.m winter 2003/2004

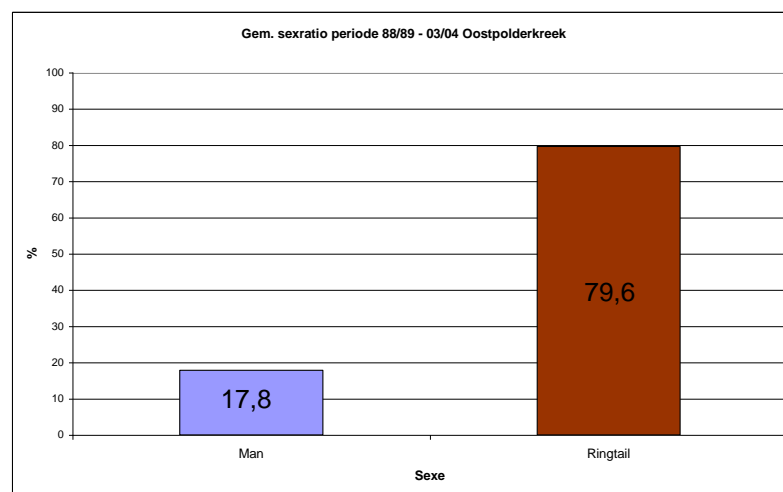
Na 16 winters gecoördineerd telwerk aan de Oostpolderkreek kunnen we stellen dat er een positief getinte overzichtsgrafiek voorligt. Het soms wisselend aantal overwinterende Blauwe Kiekendieven aan de Oostpolderkreek heeft waarschijnlijk twee belangrijke oorzaken:

- 1/ - Omvang van de broedpopulatie en broedsucces.
- 2/ - Voedselaanbod in het overwinteringsgebied.

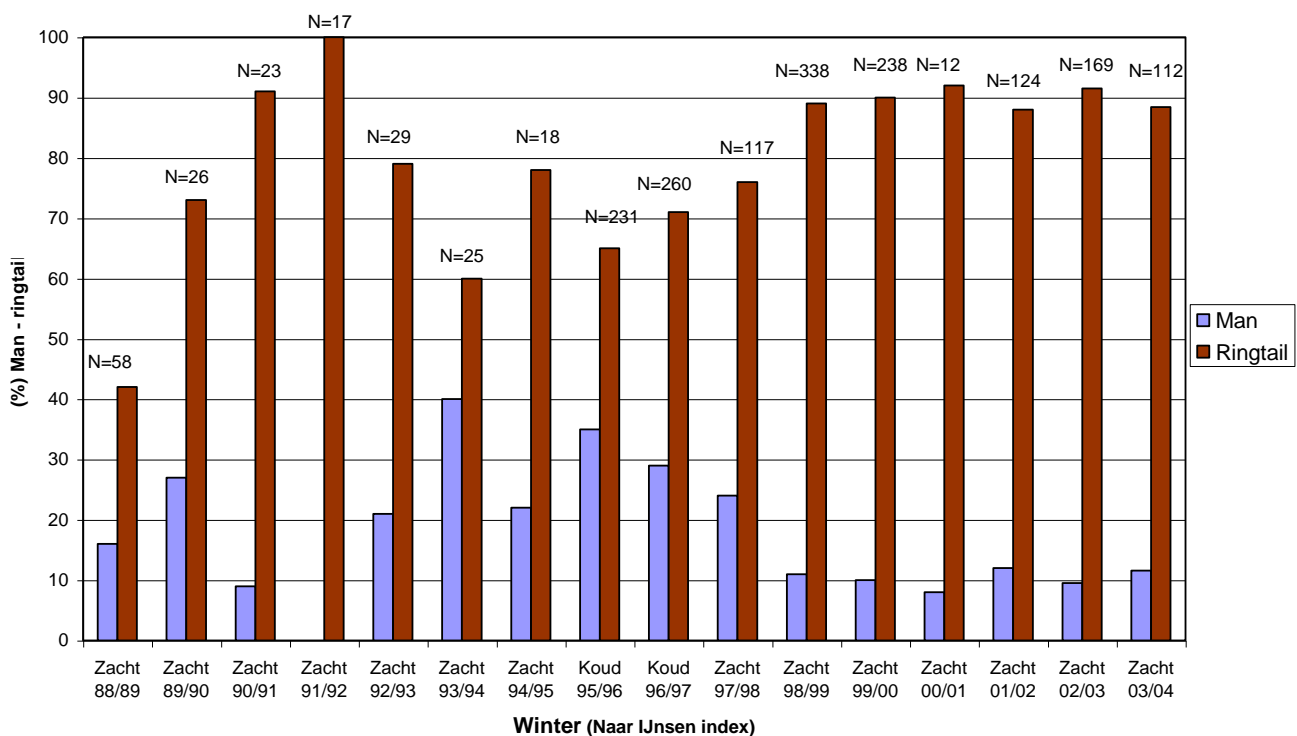
Op de eerste factor kan niet worden ingegaan omdat niet bekend is waar de overwinterende vogels broeden. Van de tweede factor de voedselsituatie kan aangenomen worden dat schommelingen in de stand v/d Veldmuis (één van de hoofdprooien) ook het voorkomen van de Blauwe Kiekendief sterk beïnvloedt. (hoe beter de Veldmuizenstand hoe meer Kiekendieven)

Uit de grafiek welke het gemiddeld aantal Blauwe kiekendieven weergeeft aan de Oostpolderkreek, komen duidelijk de maanden jan. & feb. naar voor als hoofdverblijfsmaanden. Dit zijn dan ook de maanden bij uitstek om eens te genieten van de “mystiek” rond dit slaapplaatsgebeuren.

Overzicht sexratio:

Historiek sexratio

De sexratio is sterk afhankelijk van de geografische locatie, tijd van het jaar, voedselaanbod en weersomstandigheden. Aan de Oostpolderkreek komt de gemiddelde sexratio uit op 17,8% mannetjes.

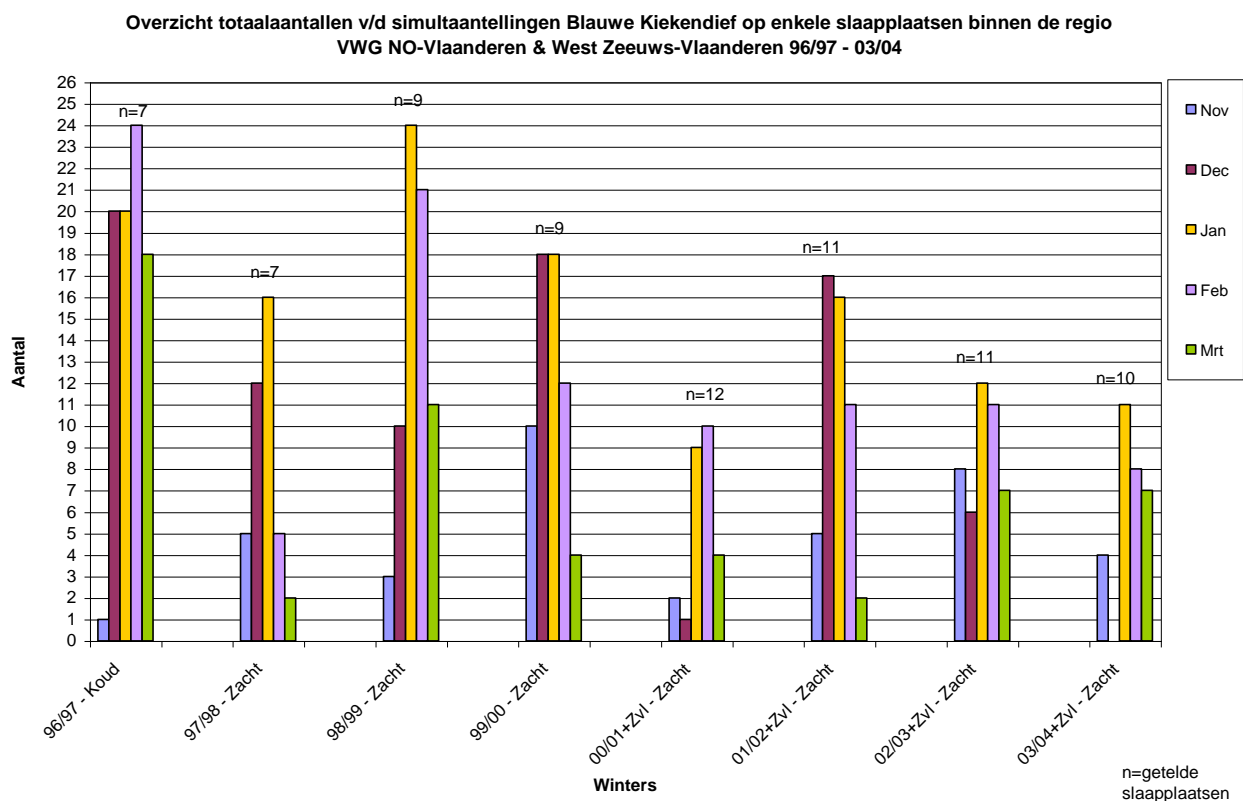
Ter vergelijking:

- Belgische Oostkust in 1990 – 16 à 17% mannetjes.
- Belgische Westkust in 1990 – 12 à 14% mannetjes

Op slaapplaatsen in West-Nederland waren adulte mannetjes veel schaarser dan in Oost-Nederland.

- Saeftinge in 88/89 , 91/92 - 11% mannetjes.
- Twente Engbertsvenen 94/95 – 50% mannetjes.

RESULTATEN V/D TOTAALTELLINGEN BLAUWE KIEKENDIEF OP ENKELE SLAAPPLAATSEN BINNEN DE REGIO VWG NO-VLAANDEREN & WEST ZEEUWS-VLAANDEREN.

Uit bijgevoegde grafiek is een duidelijk neerwaartse trend merkbaar. Waarschijnlijk zijn de reeks zachte winters (97/98-03/04) één gegeven om toe te voegen als reden voor de dalende trend. Met grote zekerheid dienen we de “menselijke activiteiten” als belangrijkste oorzaak te beschouwen met biotoopvernietiging & vervolging als markantste feiten. In Nederland laten de landelijke wintertellingen van SOVON over 1980-1997 ook een dalende trend zien (Boele 1999b). Eenzelfde negatief gegeven treft Engeland, hier merkt men de laatste 10 jaar een dalende trend in de overwinterende aantallen Blauwe Kiekendief. (Watson-Clarke1997)

OVERZICHT VAN ALLE ZOMERWAARNEMINGEN BINNEN DE PERIODE:

19/07/88	Assenede-Albertpolder	1 adult w	DSW-BTM
07/08/88	St. Jan in Eremo	1 juv	BEL
26/08/89	St. Margriete-St. Livinuspolder	2 juv	BEL
21/08/92	Wachtebeke-Overslag	1 w > ZW	BEL
04/08/94	St. Margriete-St. Livinuspolder	1 rt	HAW
14/08/94	Eeklo-Het Leen	1 eks	VBF
31/07/97	Assenede-Bakkerspolder	1 rt	DSW
22/07/02	Wachtebeke	1 rt	SPG-MEJ

DANKWOORD:

Met deze wil ik alle leden van onze VWG danken die regelmatig de tellingen waarnamen, en laten we hopen dat we in de toekomst nog kunnen blijven genieten van de sierlijke jachtvlucht van de Blauwe Kiekendief boven onze weidse polders.

LITERATUUR:

- Bijlsma R. et al: Avifauna van Nederland 2 – Algemene en schaarse vogels van Nederland.
- Commissie voor de Belgische avifauna (1967) – Avifauna van België.
 - De Meyer Johan, 1989 tem. 2003: Resultaten van de Blauwe Kiekendieftellingen winter 1989 tem. 2003 op enkele slaappleatsen in het Krekengebied van N.O-Vlaanderen. Jaarboeken 1995 tem. 2003 – Vogelwerkgroep N.O-Vlaanderen.
 - Lippens L – Wille H (1972): Atlas van de vogels in België en West – Europa.
 - Seys Jan, Resultaten van de midwintertelling 1990 op slaappleatsen van de Blauwe Kiekendief *Circus cyaneus* in de Vlaamse kustpolders. – Mergus jg 4; nr 2 sept. 1990.
 - Seys J : Resultaten van slaaplaatstellingen van Blauwe Kiekendieven in de kustpolders en het krekengebied van NO - Vlaanderen in de winters 1990-1991 en 1991-1992 . Mergus 6 (1992)
 - Seys J et al: Onderzoek naar het overwinteringspatroon van de Blauwe Kiekendief. Eerste resultaten van een kleurmerkonderzoek in de Vlaamse kustpolders .- Oriolus jg. 57- nr4.
 - Van Gompel J: Het voorkomen van de Blauwe Kiekendief aan de Belgische kust tijdens de winter. De Wielewaal 50 (Nov.1984).
 - Watson D: The Hen Harrier (T&A.D. Poyser)
 - Wernham Chris et al: The migration atlas-movements of the birds of Britain and Ireland.
 - Willem van Manen: Demografie en voedsel van overwinterende Blauwe Kiekendieven *Circus cyaneus* in Drenthe. Limosa (1996) – jg 69/1.